

Ліна Чернявська,

науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: lina2014.cher@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7703-540X>

ЯК БІБЛІОТЕЧНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ ДОПОМАГАЮТЬ ПРОСУВАТИ ІДЕЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті досліджено тему співпраці бібліотек із жіночими та іншими неурядовими організаціями, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Проаналізовано ефективність соціально значущих проєктів, створених на базі публічних бібліотек громад спільно з громадськими організаціями, спрямованих як на згуртування своїх громад і розвиток конкретної особистості, так і загалом на просування ідей гендерного паритету у суспільстві. Висвітлено роль бібліотек в інтенсифікації діалогу мешканців громад з органами державної влади щодо провадження гендерної політики в Україні, акцентовано увагу на пошуку нових підходів до комунікації з громадянами, націлених на всебічний розвиток особистості через просування принципів гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, зокрема у воєнний час.

Ключові слова: гендер, бібліотечні соціальні проєкти, інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек, соціально-правове інформування, гендерна рівність.

Актуальність проблеми. Важливим фактором стабільного розвитку сучасного демократичного суспільства є досягнення гендерної рівності, яка набуває значення передумови повноцінної суспільної і особистісної самореалізації людини. Гендерна рівність є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства та фундаментальною цінністю, що надає жінкам та чоловікам можливість мати рівний статус і умови для самореалізації й участі в націо-

нальному та політичному розвитку своїх держав і світу загалом, що зумовлює реальні зміни в усіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства.

Оскільки чи не найголовнішими причинами існування гендерної нерівності є негативні стереотипи щодо ролі чоловіків і жінок у суспільстві, особливого значення набуває завдання зміни суспільної свідомості передусім через освіту і виховання. Позаяк базою для існування цих негативних гендерних стереотипів є відсутність якісної неупередженої, у тому числі наукової інформації з гендерних і дотичних до них питань, у створенні гендерно орієнтованого культурно-освітнього інформаційного середовища особливої ваги набуває саме діяльність бібліотечних установ як акумуляторів і трансляторів потужних масивів такої інформації, зокрема щодо причин появи наявних суспільних відносин та шляхів подолання викликів, пов'язаних із гендерною дезінформацією та нерівністю. Така бібліотечна діяльність створить умови для формування егалітарної суспільної свідомості, вільної від гендерних стереотипів, відповідальної за свої міжособистісні взаємини в соціумі, і дасть можливість відчутти перевагу впровадження принципів гендерної рівності як кожній конкретній людині, так і суспільству загалом.

Аналіз досліджень і публікацій. Зростаючу роль бібліотек в умовах розвитку глобальної інформатизації і впровадження цифрових технологій у бібліотечній діяльності досліджували В. Горючий, Т. Гранчак [3], Ю. Половинчак, В. Бондаренко, І. Давидова, О. Воскобойнікова-Гузєва. Розвитку гендерної проблематики в українському суспільстві присвячені праці І. Жеребкіної [4], Л. Смоляр, В. Агеєвої, Т. Марценюк, М. Кімела, А. Дворкін [5], Х. М. Лінд (Helen Merrell Lynd), Л. Перрі (Perry Anderson) та багатьох інших.

Водночас участь бібліотек як активних членів життя громад і важливих учасників діалогу суспільства з органами державної влади щодо провадження гендерної політики і боротьби з негативними гендерними стереотипами є недостатньо розробленою.

Тема співпраці бібліотек із громадськими організаціями досліджувалась автором, зокрема у роботах [1, 2]. Ця стаття продовжує і розширює цю тему.

Метою дослідження є аналіз форм і методів співробітництва бібліотечних установ з громадськими організаціями на шляху сприяння підвищенню рівня обізнаності громадян у гендерній проблематиці і просуванню ідеалів гендерної рівності у суспільну свідомість.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: аналізу, синтезу, індуктивний, дедуктивний, прогнозування та узагальнення, теоретичний метод (дає змогу синтезувати концептуальне бачення проблеми через аналіз сукупності знань, здобутих усіма методами), емпіричний метод (констатація факту, що характеризує ефективність певних теоретичних підходів).

Виклад основного змісту. Сьогодні українські бібліотеки є провідними установами у створенні і розвитку єдиного масиву інформації із зручним пошуковим апаратом для просування у суспільство якісної інформації з гендерної проблематики, яка відповідає запитам як науковців, так і широкого загалу населення [1], і, що дуже важливо – центрами, які сприяють подоланню цифрової (інформаційної) нерівності (а це дуже важливо для вирівнювання можливостей виробництва й споживання інформації представниками обох статей), забезпечуючи сталий розвиток сучасного суспільства.

Глибока трансформація бібліотечної сфери, яка пов'язана з процесами інформатизації, дає можливість бібліотечним закладам перетворитися на сучасні центри концентрації, хаби комунікативної культури українського суспільства. Тож сьогодні бібліотеки стають потужними інформаційними центрами, які сприяють накопиченню інформаційно-комунікаційного потенціалу держави, забезпеченню широкого доступу користувачів до інформації та знань, зокрема, з гендерної теми, а відтак – всебічному розвитку людини. Бібліотеки як провідники обміну інформацією і знаннями в суспільстві є важливими центрами збереження й поширення національного і світового культурного надбання, що створює можливості ефективного впливу на формування світогляду людей, закладання засад сучасних гуманістичних цінностей, зокрема щодо гендерних ролей, сприяючи таким чином викоріненню шкідливих гендерних стереотипів. Тому така діяльність бібліотечних закладів потужно

сприяє формуванню духовного й інтелектуального потенціалу суспільства через розкриття творчого потенціалу кожної людини.

Що стосується забезпечення гендерної рівності, то бібліотеки сприяють реалізації цієї мети, пропонуючи: безпечне й гостинне місце для зустрічей і спілкування; програми й послуги для задоволення потреб жінок і дівчат, у тому числі щодо їхнього права або здоров'я; доступ до інформації та інформаційно-комунікаційних технологій, які допомагають жінкам освоювати бізнес-навички. Адже публічні і науково-технічні бібліотеки мають розгалужену інфраструктуру з досвідченими фахівцями; гостинний та інклюзивний публічний простір; доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема швидкісного інтернету, якого може не бути в інших місцях; нейтральне й гостинне середовище, відкрите для навчання всіх, включаючи особливі групи, такі як мігранти, біженці, меншини, корінне населення, люди з інвалідністю; рівний доступ до інформації соціального, політичного та економічного значення [2].

Сучасні бібліотеки завдяки процесам інформатизації стають структурними елементами глобальної світової бібліотечної мережі, що дає змогу кожній людині отримати доступ до будь-якої потрібної інформації з будь-якої точки світу. Це робить бібліотеки учасниками світового культурного обміну і дає можливість створювати й брати участь у безлічі культурних подій різних рівнів: від місцевих – до міжнародних. Це надає науковцям, широкому загалу населення безмежні можливості ознайомлення з кращими практиками реалізації культурної, зокрема гендерної, політики широкого спектру держав, а отже закріпленню у свідомості громадян кращих прикладів дії культурних норм, спрямованих на забезпечення сталого розвитку суспільства. Це надзвичайно важливо для розкриття творчого потенціалу кожної людини та викорінення негативних гендерних стереотипів.

Бібліотечна робота щодо просування в суспільстві принципів гендерної рівності здійснюється різними шляхами. Зазвичай це широкий спектр масових заходів. Найчастіше вони проводяться у формі презентації книг, зустрічей з видатними громадськими, політичними діячами, письменниками та митцями, літературно-музичних вечорів, круглих столів, виставок літератури, диспутів,

вікторин, конкурсів, лекторіїв, організації клубів за інтересами. Активно впроваджуються в практику роботи бібліотек сучасні форми роботи: відеолекторії, електронні виставки, різні інтерактивні форми. При цьому враховуються сучасні тенденції в освіті, культурі, мистецтві, вікові та психологічні особливості користувачів, гендерний підхід, досвід бібліотечних працівників тощо.

Дуже ефективним є поширення практики співпраці бібліотек із громадськими організаціями різної спрямованості (зокрема тих, що представляють жіночий і молодіжний рухи, національно-культурологічні товариства та ін.), органами державної і місцевої влади. У бібліотеках створюються відповідні повноцінні бази даних. Форми співпраці бібліотек із громадськими організаціями різні: спільне проведення різних заходів, надання приміщень і аудиторій, інформаційне забезпечення керівників організацій і їх активу. При цьому бібліотеки організовують багатостороннє співробітництво різних громадських організацій, представників ділового світу, владних кіл.

Бібліотеки, як важливі соціокультурні інституції українських громад, в умовах жорстокої неспровокованої і невинуватеної воєнної агресії Росії проти України стають активними помічниками для своїх громад щодо спроможності демонструвати стійкість та здатність до розвитку, спонукають дедалі більшу кількість жінок до участі в суспільному житті, допомагають жінкам та дівчатам розвинути свої творчі та лідерські здібності.

Так, у рамках грантового конкурсу пропозицій, який у 2023 р. провів Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи як частину проєкту «Посилення багаторівневого врядування, демократії та прав людини на місцевому рівні в Україні», що реалізується Конгресом у рамках Плану дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023–2026 рр., на базі публічних бібліотек громад започаткувалися важливі соціально значущі проєкти.

Одним із цих успішних проєктів стало перетворення частини Центральної міської бібліотеки ім. Костя Солухи м. Кам'янець-Подільського (Хмельницька область) на інноваційний простір для відкритого діалогу між громадянами та представниками влади [6]. Тут завдяки створенню креативних і діалогових просторів у рамках проєкту **«Від сторінок книжок – до творів новаторства»**

місцева влада значно покращила комунікацію з громадою. Муніципальна бібліотека під час реалізації проекту отримала Креативний простір «Мейкерспейс», створений завдяки реалізації гранту від Ради Європи на суму 758 тис. грн. Громада може його використовувати як інноваційний простір для відкритого діалогу, як Maker Space та центр незламності в часи блекаутів. Завдяки цьому на базі бібліотеки відбуваються різні заходи, активними учасниками яких стають жінки та дівчата: тренінги, воркшопи, творчі зустрічі тощо. Наприклад, тренінг «Шлях до рівноправ'я на місцевому рівні» об'єднав активних учасників, що прагнуть позитивних змін у своїх громадах та підтримки гендерної рівності; тренінг «ГрантДем» з навчання успішно писати грантові заявки; тренінг «Медіаосвіта та медіаграмотність»; брейн-ринг «Кам'янець крізь віки». Серія воркшопів «Роль Мейкерспейсів для користі громади» надала можливість учасникам заходів отримати унікальну можливість освоїти навички роботи з 3D-принтерами та спробувати себе як розробника. Креативний простір є місцем проведення творчих зустрічей з авторами, засідань молодіжних об'єднань, лекцій науковців тощо. Враховуючи суспільну значущість для життя громади таких проєктів, у Кам'янці-Подільському планують поширити цей досвід – навіть власним коштом міста – й на інші бібліотеки громади.

Іншим соціальним бібліотечним проєктом, орієнтованим на співпрацю та творчий розвиток різних соціальних груп громади, зокрема на інтеграцію ВПО в життя громад (як відомо, переважну більшість серед ВПО становлять жінки з дітьми), стало створення комплексного фізичного простору для реалізації людського потенціалу (м. Дунаївці Хмельницької області) у рамках проєкту **«Центр спільнотворення “Anthill”» на базі Дунаєвецької міської публічно-шкільної бібліотеки** (м. Дунаївці Хмельницької області) [6].

Тут за отримані грантові кошти здійснили закупівлю обладнання до центру (планшети, ламінатор, екран та проєктор, ноутбук, канцелярське приладдя, меблі, вивіска для центру), провели ремонтні роботи в приміщенні, а також запросили професійних менторів для проведення семінарів. Згодом мешканці громади отримали місце, де надається взаємна підтримка та створюються умови для спільних дій, спрямованих на розвиток громади. З моменту відкриття діяльність

центру дала змогу дітям та дорослим підвищити свою креативність (63 школярі взяли участь у конкурсі зі створення логотипу центру), у ньому відбулися соціальні та культурні заходи, присвячені гендерній рівності та інтеграції ВПО. Також були організовані церемонії вшанування пам'яті загиблих героїв за участю їхніх родин. Заходи з підтримки ментального здоров'я, заняття з арттерапевтичних технік, стабілізації психоемоційного стану, а також семінари для батьків і спеціалістів закладів освіти на тему відповідального батьківства. Свої заходи у центрі проводять і консультативно-дорадчі органи: це засідання ради внутрішнього переміщених осіб, поважної ради, молодіжної ради. Події культурного спрямування, такі як зустрічі з письменниками та письменницями, тематичні майстерки для дітей і дорослих до різних свят.

Іншим цікавим проєктом стало **створення молодіжного простору «Молодь діє»** на базі бібліотеки села в територіальній громаді (м. Звягель Житомирської області). Молодіжний простір діє на базі бібліотеки у селищі Великий Молодьків і сприяє розвитку громади, культурному збагаченню та здоровому способу життя [6].

Завдяки роботі проєкту значно активізувалась участь молоді, жінок і ВПО в житті громади, покращилася взаємодія між сільським населенням та органами місцевого самоврядування, збільшився рівень довіри населення до місцевого самоврядування, поліпшився емоційний стан та екологічна обізнаність населення. У рамках проєкту були реалізовані заходи із музикотерапії для дітей, психологічні тренінги, пізнавально-практичні заняття для дітей «Громаду творять люди» та інтерактивна гра «Якщо я очолю громаду», інтерактивний навчальний захід для молоді «Civiclub & UChange: активна молодь – ключ до розвитку громади», екоакції, кінопокази просто неба, дитячий табір, конкурси, майстер-класи та спортивні заходи.

Інший **грантовий проєкт – «Створення Міського центру громадянських прав»** на базі бібліотеки-філії ім. І. С. Нечуя-Левицького (м. Білгород-Дністровський Одеської області) – орієнтований на підвищення рівня обізнаності містян та внутрішньо переміщених осіб щодо їхніх прав та можливостей. Центр проводить інформаційні зустрічі для ВПО щодо надання соціальної, психологічної та юридичної допомоги; оцінює потреби громади у розбудові

спроможностей та юридичній допомозі, приділяючи особливу увагу залученню молоді, жінок та ВПО до життя громади [6].

Важливою для підтримки жінок у воєнний час є діяльність **КЗ Сумської міської ради «Сумська публічна бібліотека»**. За свою різнопланову діяльність з підтримки постраждалих від війни верств населення цей бібліотечний заклад у 2024 р., згідно з результатами започаткованого ВГО «Українська бібліотечна асоціація» спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року-2024» був відзначений дипломом II ступеня у номінації «Середні бібліотеки» [7]. Бібліотека у співпраці з громадськими організаціями (зокрема це Жіноче об'єднання «Мереживо», «Центр психологічної допомоги “Конфіденс”», «Ініціативи Слобожанщини», «Ліга сучасних жінок», благодійний фонд ім. І. Г. Харитоненка (який надає допомогу, зокрема, людям з порушенням опорно-рухового апарату, малозабезпеченим громадянам, людям похилого віку, багатодітним сім'ям, соціально незахищеним верствам населення), благодійний фонд «Рокада» (який фахово працює з біженцями, переселенцями, тими, хто постраждав від воєнних дій (чи інших явищ, пов'язаних з війною), надає допомогу приймаючим громадам, опікується, зокрема, питаннями домашнього насильства), Всеукраїнський благодійний фонд “Helpgroup” (який захищає інтереси, підтримує та допомагає людям, які опинились у складних життєвих обставинах, шляхом об'єднання бізнесу, соціуму та держави), ГО «Жіноча ініціатива для Білопілья»), органами місцевої влади проводить різноманітні соціальні заходи, надає послуги соціального характеру, проводить інформаційну роботу з питань соціального захисту. Можна отримати в бібліотеці й психологічну підтримку, навчитися формувати лідерські навички та будувати відносини, що дає змогу ВПО (насамперед жінкам та молоді) легше адаптуватися до нового життя, сформувати засади життєстійкості.

Завдяки співпраці бібліотек із громадськими організаціями народилися й успішно працюють багато нових бібліотечних соціальних проєктів.

У 2023 р. **«Вінницька міська централізована бібліотечна система»** налагодила партнерство з громадськими організаціями

міста, уклавши понад 25 меморандумів. Це дало змогу значно розширити формат роботи бібліотек і краще відповідати потребам громади. Спільними зусиллями протягом року було реалізовано цілу низку заходів із соціальної реабілітації для різних категорій читачів. Так при бібліотеках функціонували арттерапевтичні майстерні, розмовний клуб англійської мови, гурток плетіння, проводилися заняття з казкотерапії та терапії іграшкою, психологічні тренінги для дорослих тощо. За словами директорки ЗК «Вінницька міська бібліотечна система» О. Заквацької, співпраця з громадськими організаціями сприяє розширенню послуг бібліотеки, підвищенню її популярності серед громади та покращенню рівня освіти та культури, допомагає підтримувати соціальні і культурні проекти, які спрямовані на підвищення якості життя громади в цілому [8].

Цікавим є співробітництво **Конотопської центральної міської бібліотеки ім. С. І. Пономарьова** (Сумська обл.) з ГО «Ліга сучасних жінок». Завдяки їй у бібліотеці з метою емоційно-психологічної підтримки жінок та дівчат організовано регулярні заняття з різної тематики циклу «Терапія в бібліотеці» в рамках проекту гуманітарної допомоги в містах та селах Сумщини. Такі заняття сприяють відновленню внутрішньої рівноваги, зібраності та емоційного стану. Проведення таких заходів стало можливим за сприяння ГО «Ліга сучасних жінок» (місто Конотоп) у співпраці з Данською радою у справах біженців (DRC) завдяки фінансовій підтримці Гуманітарного фонду для України [9].

Надзвичайно цікавим і корисним у сфері залученості бібліотек до просування ідей гендерної рівності у суспільстві є робота бібліотек Кіровоградської області.

Як зазначають заступник директора з наукової роботи ОУНБ ім. Д. І. Чижевського Є. Літвінова і головний бібліотекар цієї бібліотеки Л. Дубина, впродовж попередніх 20 років бібліотеки Кіровоградщини у соціальному партнерстві та співпраці з Обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Д. І. Чижевського та громадською організацією «Обласний жіночий інформаційний центр» накопили чималий досвід роботи у сфері гендерної тематики та переконалися як в актуальності гендерних проблем для Кіровоградського регіону, так і в ефективності їх вирішення засобами інформаційно-просвіт-

ницької роботи. Дослідження обізнаності населення громад з питань гендерної політики в Україні, проведені бібліотеками області, показали дієвість цього напрямку роботи для попередження проявів гендерної дискримінації в різних сферах життя, підкреслили важливість розвитку лідерських якостей осіб жіночої статі [10].

ОУНБ ім. Д. І. Чижевського спільно з громадською організацією «Обласний жіночий інформаційний центр» за фінансової підтримки уряду Канади реалізували проєкт «Жіноче лідерство як ресурс успішного розвитку громади». У його рамках у 14 територіальних громадах області були проведені просвітницькі кампанії «Ми рівні», а на базі публічних бібліотек області були створені інформаційні хаби, які покращили співпрацю представників влади, громадських організацій та ЗМІ з питань дотримання гендерної рівності. Результати такої роботи вражають: понад 20 тис. жінок регіону отримали знання з розвитку критичного мислення, медіаграмотності, послуг електронного урядування та жіночого лідерства.

Триває активна співпраця бібліотек з організаціями й установами, зацікавленими у спільній професійній, культурній та інтелектуальній діяльності, у т. ч. і з гендерної проблематики. Зокрема, у формі дискусійних зустрічей з представниками «Центру пробації», представниками поліції та практичними психологами були проведені заходи для батьків, які мають дітей підліткового віку, під час яких порушувалися теми гендерної рівності, дискримінації, безпеки, права, виховання.

Зокрема, Є. Літвінова і Л. Дубина звертають увагу на нетрадиційний підхід бібліотек Кіровоградської області до висвітлення гендерних питань через промоцію читання. Наприклад, бібліотекарі тематику гендеру поєднали з промоцією книг, розглядаючи роль статі в літературі, стереотипи і гендерні ролі героїв сучасних книг. Значний вплив на інтерес читацької аудиторії до книг про видатних жінок, зокрема, відбувся після перегляду віртуальної портретної мінігалереї «Жінки, які змінили світ». Гендерні питання співробітники бібліотек Кіровоградщини розкривають також через ігрові методики. Наприклад, під час ігрової програми «Ми – різні, ми – рівні», створеної для батьків і дітей, батьки проходили психологічні

тести, а діти в малюнках демонстрували власне бачення взаємовідносин між жінками і чоловіками у сім'ї та з тими, хто поруч.

Ще одним дуже ефективним методом формування рівноправних гендерних відносин є робота клубів Документального кіно з прав людини Docudays UA, під час яких користувачі бібліотек мають змогу подивитися фільми з правової освіти, а потім узяти участь в обговоренні піднятих, зокрема гендерних, питань.

Досвід роботи бібліотек Кіровоградської області з висвітлення правових і в т. ч. гендерних питань є надзвичайно цінним для українських бібліотек. Для підвищення ефективності такої роботи кіровоградські фахівці, зокрема, пропонують у процесі формування бібліотечних фондів враховувати потреби в комплектуванні літературою з гендерних питань; створювати в бібліотеках гендерно орієнтований візуальний простір (книжкові виставки, інформаційні експозиції); впроваджувати інтерактивні методи обговорення гендерних проблем; висвітлювати діяльність бібліотек з гендерних питань у ЗМІ та соціальних мережах.

Висновки. Останнім часом значно активізувалась робота бібліотек як соціокультурних інституцій з утвердження в суспільстві засад гендерної рівності і викорінення негативних гендерних стереотипів. Сучасні книгозбірні проводять цілеспрямовану і послідовну роботу з проведення дій і заходів, метою яких є сприяння вдосконаленню інтелектуального та естетично-духовного стану суспільства шляхом донесення до свідомості громадян наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей щодо важливості досягнення реального гендерного паритету у суспільстві, користі, яку це приносить представникам обох статей і суспільству в цілому. Бібліотечні установи заохочують своїх користувачів ознайомитись з акумульованими в бібліотечних фондах матеріалами, організовують різні виставки, творчі зустрічі з письменниками, митцями, політиками тощо. Така робота бібліотечних закладів спонукає людей по-іншому поглянути на події сьогодення, зробити переоцінку власних поглядів, у т. ч. щодо гендерних ролей у суспільстві. Така бібліотечна діяльність є важливим компонентом соціокультурної системи сучасного суспільства і одним із важливих елементів реалізації державної гендерної політики.

Завдяки цьому бібліотеки у сьогоднішні складні часи стають активними і важливими членами своїх громад, створюючи у співпраці із владними структурами інноваційні простори, завдяки яким відбувається відкритий діалог громадськості із владою, культурний та особистісний розвиток мешканців громад, підтримка внутрішньо переміщених осіб, формування нових соціальних зв'язків та допомога постраждалому від війни населенню.

Разом з тим для підвищення ефективності гендерно орієнтованої бібліотечної діяльності було б доцільно розширити співпрацю бібліотек із правозахисними організаціями, органами місцевої та державної влади, жіночими громадськими організаціями, а також із закладами освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Чернявська Л. Роль сучасної бібліотеки у формуванні фундаментальних характеристик суспільних відносин. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 26. С. 277–284. URL: http://np.nbuv.gov.ua/doc/nprnbuimviv_2010_26_29 (дата звернення: 25.01.2025).

2. Чернявська Л. Бібліотечні установи як центри гендерної просвіти громадян в інформаційному суспільстві. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 55. С. 64–79. <https://doi.org/10.15407/np.55.064>

3. Гранчак Т., Бондаренко В. Бібліотечний мобільний сервіс як основа функціонування бібліотеки 4.0. *Бібл. вісн.* 2021. № 2. С. 17–29. <https://doi.org/10.15407/bv2021.02.017>

4. Жеребкіна І. А. О можливостях антимілітаристського феміністського мислення у часи пандемії. *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Теорія культури і філософія науки*. 2020. Вип. 62. С. 20–25. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2020-62-03>

5. Dworkin A. Heartbreak: the political memoir of a feminist militant. New York: Basic Books, 2002. 240 p.

6. Лагута Л. Відкрите врядування та місцева демократія: роль бібліотек у зміцненні громад. *Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. 25 жовт. 2024. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=10279>

7. Лагута Л. Про переможців Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року 2024». *Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. 29 жовт. 2024. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=10297> (дата звернення: 12.01.2025).

8. Бібліотеки Вінниці: нові проекти завдяки співпраці з громадськими організаціями. *Стрічка.Info*. 2 січ. 2025. URL: <https://strichka.info/archives/44597> (дата звернення: 15.02.2025).

9. Конотопська міська бібліотека ім. С. І. Пономарьова. URL: <http://konotop-cmb.sumy.sch.in.ua/> (дата звернення: 27.02.2025).

10. Літвінова Є., Дубина Л. Бібліотечний супровід гендерної політики. *Бібліотечна орбіта Кіровоградщини*. Кропивницький : Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського», 2023. Вип. 15. С. 109–111. URL: <https://library.kr.ua/wp-content/uploads/2024/05/orbita15.pdf> (дата звернення: 05.02.2025).

References

1. Cherniavska, L. (2010). Rol suchasnoi biblioteky u formuvanni fundamentalnykh kharakterystyk suspilnykh vidnosyn [The role of the modern library in shaping the fundamental characteristics of social relations]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 26, 277–284. Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved from http://np.nbuuv.gov.ua/doc/npnbuimviv_2010_26_29 (Last accessed: 25.01.2025).

2. Cherniavska, L. (2019). Bibliotechni ustanovy yak tsentry hendernoï prosvity hromadian v informatsiinomu suspilstvi [Library institutions as centers of gender education of citizens in the information society]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 55, 64–79. Kyiv [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.55.064>

3. Hranchak, T., Bondarenko, V. (2021). Bibliotechnyi mobilnyi servis yak osnova funktsionuvannia biblioteky 4.0 [Library mobile service as the basis of library 4.0 functioning]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Journal*, 2, 17–29 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/bv2021.02.017>

4. Zhrebkina I. A. (2020). O mozhlyvostiakh antymilitarytskoho feministskoho myslennia u chasy pandemii. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Serii: Teoriia kultury*

i filosofii nauky – The Journal of V.N.Karazin Kharkiv National University. Series Theory of Culture and Philosophy of Science, 62, 20-25. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2020-62-03>

5. Dworkin, A. (2002). *Heartbreak: the political memoir of a feminist militant*. New York: Basic Books.

6. Lahuta, L. (2024). Vidkryte vriaduvannya ta mistseva demokratiia: rol bibliotek u zmitsnenni hromad [Open government and local democracy: the role of libraries in strengthening communities]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy im. Yaroslava Mudroho – Yaroslav the Wise National Library of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://oth.nlu.org.ua/?p=10279> (Last accessed: 12.01.2025).

7. Lahuta, L. (2024). Pro peremozhtsiv Vseukrainskoho konkursu “Biblioteka roku 2024” [On the winners of the All-Ukrainian competition “Library of the Year 2024”]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy im. Yaroslava Mudroho – Yaroslav the Wise National Library of Ukraine*. [in Ukrainian]. Retrieved from <https://oth.nlu.org.ua/?p=10297> (Last accessed: 12.01.2025).

8. Biblioteky Vinnytsi: novi proiekty zavdiaky spivpratsi z hromadskymy orhanizatsiiamy [Vinnytsia Libraries: new projects through cooperation with public organizations]. (2025, January 2). *Strichka.Info* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://strichka.info/archives/44597> (Last accessed: 15.02.2025).

9. Konotopaska miska biblioteka im. S. I. Ponomarova [Konotop City Library named after S. I. Ponomarev] [in Ukrainian]. Retrieved from <http://konotop-cmb.sumy.sch.in.ua/> (Last accessed: 27.02.2025).

10. Litvinova, Ye., Dubyna, L. (2023). Bibliotechnyi suprovid hendernoï polityky [Library support for gender policy]. *Bibliotechna orbita Kirovohradschyny. Kropyvnytskyi: Komunalnyi zaklad “Oblasna universalna naukova biblioteka im. D. I. Chyzhevskoho” – Library orbit of Kirovohrad region. Kropyvnytskyi: Municipal institution “Regional universal scientific library named after D.I. Chizhevsky”*, 15, 109-111 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://library.kr.ua/wp-content/uploads/2024/05/orbita15.pdf> (Last accessed: 05.02.2025).

Стаття надійшла до редакції 28.02.2025.

Lina Cherniavska,

Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: lina2014.cher@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7703-540X>

How Library Social Projects Help to Promote Ideas of Gender Equality in Ukrainian Society

The article covers the topic of cooperation between libraries and women's and other non-governmental organizations that carry out activities in the field of preventing and combating domestic violence and gender-based violence. The effectiveness of socially significant projects created on the basis of public community libraries together with public organizations is analyzed, aimed both at uniting their communities and developing a specific personality, and in general at promoting the ideas of gender parity in society. The emphasis is on the need to spread the practice of cooperation between libraries and public organizations of various orientations (in particular, those representing women's and youth movements, national and cultural societies, etc.), state and local authorities. Forms of library work to promote the principles of gender equality in society are studied, in particular a wide range of mass events held jointly with public organizations. The most common forms of such library events are considered, today the forms are book presentations, meetings with prominent public and political figures, writers and artists, literary and musical soirée, round tables, literature exhibitions, debates, quizzes, competitions, lectures, and the organization of clubs by interests. The implementation of modern forms of work in libraries is studied, video lectures, electronic exhibitions, various interactive forms are among them. At the same time, libraries organize multilateral cooperation between various public organizations, representatives of the business and government circles, taking into account modern trends in education, culture, art, age and psychological characteristics of users, gender approach, experience of library staff, etc. It is noted that in the conditions of Russia's military aggression against Ukraine, libraries, as important socio-cultural institutions of Ukrainian communities, are becoming active assistants to their communities in terms of their ability to demonstrate resilience and development, encouraging an increasing number of women to participate in public life, helping women and girls learn how to balance their emotional and psychological state, develop their creative and leadership abilities. It is emphasized that such library projects unite communities, help women who are internally displaced persons to integrate into community life, and to get social, psychological and legal assistance they need.

Keywords: gender, library social projects, information and communication activities of libraries, social and legal information, gender equality.